

Slovenská menšina v krajinách bývalého Uhorska v období 1711–1918

Samuel Filadelfi
samo.filadelfi@gmail.com

UK v Praze, PřF, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43, Praha 2

Abstract:

S. Filadelfi: *Slovak minority in the former Hungarian Kingdom in the period 1711–1918*. – *Klaudyán*, 8–9, No. 1, pp. 26–42. The article deals with the development of the Slovak ethnic group in the former Hungarian Kingdom from the perspective of the main migration streams and development stages of movement and settling of Slovaks in this territory. It focuses on the broader historical context of settlement areas and geographical analysis of social circumstances that led to this spatial movement. The article also elaborates on the current settlements, where the Slovak element came from their own ethnic territory and created ethnic islands in the depopulated areas which were exempted from the Ottoman domination. These islands are located in present-day Hungary, Serbia, Croatia and Romania. The text provides a detailed insight into the settlements in the specific regions of these countries, which are characterized by a significant share of Slovak ethnicity. Besides the social aspects of life of the local Slovak population, the historical context and the consequences of the struggle for survival in these territories, the article deals with the spatial aspect of colonization, which ran from the north to the south, and explains not only the selected themes of colonization, but also their consequences. These effects are manifested in the varying speed of the ethnic Slovaks' assimilation in the successor states of the former Hungarian Kingdom.

Key words:

Slovak minority – Slovak ethnicity – Slovak diaspora – Hungarian Kingdom – migration

Úvod

Už od svojho vzniku v desiatom storočí bolo Uhorsko mnohonárodnostný štát. Napriek národnostnej rozdrobenosti sa uhorským národom podarilo vybudovať silný štát, ktorý sa stal na dlhé storočia silným geopolitickým hráčom v strednej a východnej Európe. V minulosti územie Uhorska obývali postupne Kelti, germánske kmene, Avari a pred príchodom ugrických kmeňov boli Slovania. Kočovné kmene živiace sa nomádskeho spôsobom života sa po zdruvujúcej porážke pri rieke Lech v roku 955 začali usadzovať na úrodných, nížinatých oblastiach. Najsilnejším kmeňom bol Megyer, z ktorého vzniklo neskôr pomenovanie celého národa. Postupne opúšťali svoj semi-nomádskeho spôsob života a od vyspelejších slovanských kmeňov prevzali poľnohospodárstvo a s ním spojenú slovnú zásobu. Prítomnosť ugrických kmeňov rozdelila slovanské kmene do rôznych geografických oblastí a tým sa položil základ pre vznik a formovanie budúcich moderných národov. Slovenské etnikum sa ocitlo prevažne v severných, hornatých stolicích Uhorska. Pôvodná etnická hranica sa nachádzala

južnejšie ako v súčasnosti, kedy napríklad v Peštianskej župe v minulosti Slováci tvorili najpočetnejší národ. Títo Slováci boli po roku 1526, kedy začalo byť Uhorsko ohrozované Turkami a Maďari, zatlačaní na sever. Táto situácia bola viditeľná najmä na príklade šľachty, ktorá z migráciou na sever začala. V dôsledku toho sa však na Dolnej zemi vytvorili rozsiahle riedko obývané oblasti s kvalitnou pôdou, ktoré umožnili po vyhnaní Osmanov opätovnú kolonizáciu týchto území. Tak sa slovenský element dostal mimo vlastné etnické územie a vytváral ostrovy osídlenia vo vyludnených oblastiach, ktoré boli postupne oslobodzované spod osmanskej nadvlády. Tieto ostrovy sa nachádzali v súčasnom Maďarsku, Srbsku, Chorvátsku a Rumunsku (Cambel 1987).

Pozadie vystáhovalectva v Uhorsku

V 17. a 18. storočí sa na území Slovenska odohrávali mnohé stavovské povstania a boje s Turkami. Prvotným príkladom bojov s Turkami bola už bitka pri Moháči (1526), kedy Turci porazili uhorského kráľa a na uhorský trón sa dostali Habsburgovci. Začala sa turecká expanzia na sever, ktorá sa ustabilizovala približne na južných hraniciach dnešného Slovenska. Zápoľský neuznal korunu Habsburgovcom a vládol vo východnej časti krajiny za podpory Osmanskej ríše. Oslabenie Habsburgovcov spôsobené povstaním českých stavov za tzv. Smalkaldskej vojny a nepokojmi v nemeckých krajinách rokoch 1546–1457, sprevádzané tureckým vpádom, spôsobili neschopnosť Habsburgovcov uchrániť územie (Janáček 1984). Preto boli nútení s Turkami v roku 1547 podpísať mier, ktorý prisúdil Turecku centrálnu časť ríše (obr. č. 1). Uhorsko sa tak rozdelilo na 3 časti:

- 1) Kráľovské Uhorsko – sever a západ krajiny ohraničený južnou časťou Karpatského oblúka, Maďarským stredohorím a severnou časťou Dinárskych Álp. Zaberalo zväčša územie dnešného Slovenska a rakúskeho Burgenlandu.
- 2) Sedmohradsko – východ krajiny – Transylvánska kotlina s priľahlými Karpatskými hrebeňmi. Rozkladala sa hlavne na území severozápadného Rumunsku a Podkarpatska.
- 3) Budínsky Pašalík – centrálna časť krajiny, prevažne súčasné Maďarsko, východná Slavónia a Vojvodina.

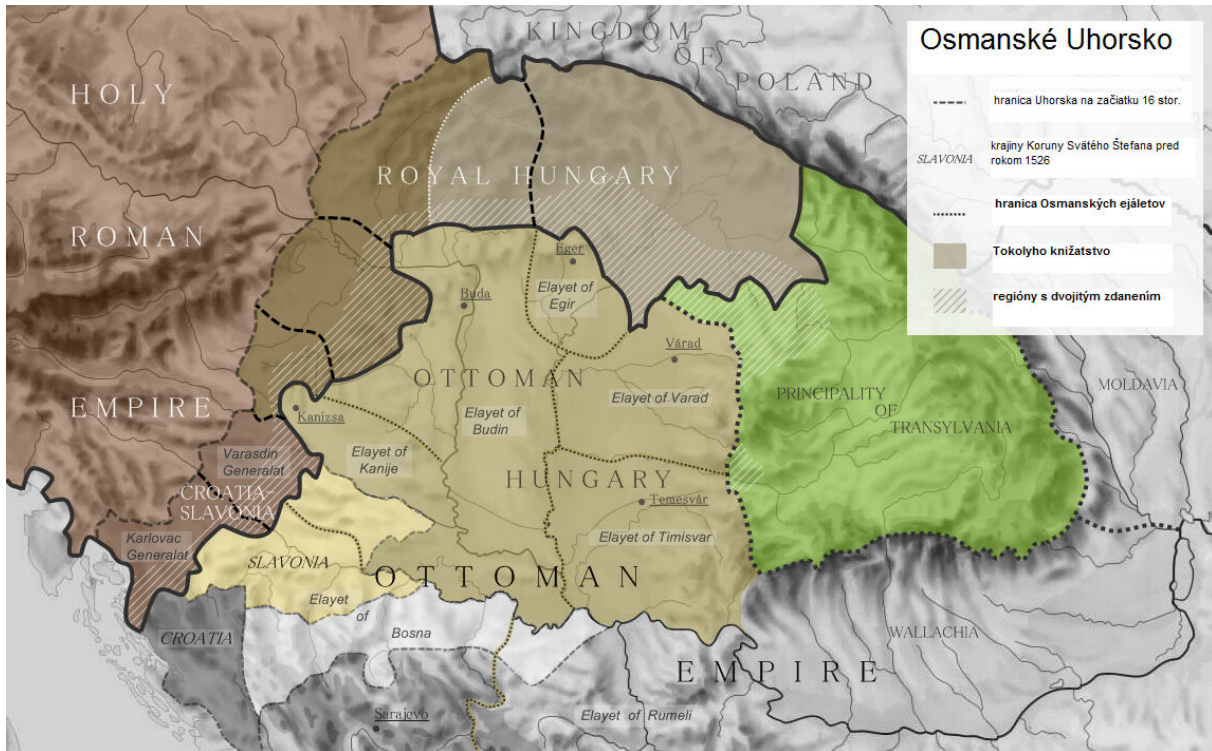
Kráľovské Uhorsko bola vtedy jediná časť Uhorska pod správou Habsburgovcov, naopak Budínsky Pašalík sa ocitol pod správou Osmanskej ríše. Keďže Kráľovské Uhorsko sa nachádzalo práve na území Horného Uhorska (Slovenska), práve sem prúdila, pri ústupe pred tlakom Turkov, maďarská šľachta, aby tu rozvinula svoje aktivity. Oblasť Budínskeho Pašalíka ostali vyludnené, pretože obyvateľstvo taktiež utiekalo z oblastí Maďarska pred Turkami, alebo bolo odvedené do zajatia. V tomto období je možné badať hlavnú tendenciu, vyludňovanie územia Dolnej zeme (uhorské nížiny), pričom naopak v Hornom Uhorsku vznikol pretlak obyvateľstva a neúmerne veľký podiel šľachty. Ľudia tu trpeli v dôsledku vysokých dávok šľachte, aj od Turkov, ktorým museli platiť daň. Navyše bolo tamjšie obyvateľstvo neustále vystavované útokom Turkov, ktorí plienili údolia slovenských riek. Údolie Váhu až po Piešťany, údolie Nitry po Bojnice a v údolí Hronu, kde ohrozovali bohaté banské mestá, v ktorých bola dostatočná zásoba medi potrebnej na výrobu zbraní.

Okrem Turkov obyvateľstvu strpčovali život aj stavovské povstania (1604–1711). Ich dôvodom bolo lepšie štátoprávne postavenie uhorskej šľachty a náboženské slobody, keďže územie vtedajšieho Slovenska bolo obývané protestantmi. Najväčší úspech dosiahlo povstanie kežmarského šľachtica Imricha Tököliho, ktorý sa vyhlásil za hornouhorského kráľa, stal sa tureckým vazalom a rozhodol sa mu platiť tribút (Ingrao, Samaradžić, Pesalj 2011). Turci zahájili expanziu na jeho podporu, no v roku 1683 prehrali v bitke pri Viedni.

Po porážke v bitke pri Viedni začali postupne cisárske vojská obsadzovať časti Uhorska, ktoré boli okupované Turkami. Tököliho povstanie bolo porazené, jeho pomocníci popravení, a samotný Tököli odišiel do exilu v Turecku, kde neskôr zomrel (Roman 2003). Posledné stavovské povstanie viedlo sedmohradské knieža František II. Rákoczi. Bola to reakcia na upevňovanie centralizmu v habsburskej monarchii. Rákoczi v priebehu povstania obsadil územie Slovenska aj časti Uhorska, ktoré predtým okupovala Osmanská ríša. Avšak po porážkach podpísali povstalci (kuruci) Satmársky mier, ktorý ukončil stavovské povstania a priame ohrozenie územia Uhorska Osmanskou ríšou.

V dôsledku tohto stručne charakterizovaného politického vývoja na území Uhorska existovala na severe preľudnená oblasť, kým Dolná zem (jadrové Uhry) bola riedko osídlená. Táto skutočnosť umožnila priebeh budúcej expanzie slovenského etnika do južných oblastí Uhorska (Cambel 1987).

Obr. 1: Mapa maximálneho rozsahu Osmanskej ríše na území Uhorska v roku 1683

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Hungary_1683.png (2009).

Sociálna situácia na území Slovenska na prelome 17. a 18. storočia

I keď Osmanská ríša ovládala len menšiu časť Slovenska a jej hranica sa tiahla jeho južným územím, turecké nebezpečenstvo neustále ohrozovalo obyvateľstvo a južné kraje boli trvalým bojiskom. V roku 1664 po dobytí Nových Zámok bol podpísaný Vášvársky mier a na základe toho Turci ovládli okolité územia a mohli terorizovať ľud v oblasti od Komárna po hornú Nitru, až k blízkosti Bratislavy. Popri bojoch s Turkami vznikali aj protihabsburské povstania, náboženská nesloboda a upevňovanie katolicizmu, vykorisťovanie od šľachty – to bolo až také kruté, že toto obdobie sa nazvalo „porciové časy“ (Sirácky 1980, s. 13). Mestské obyvateľstvo bolo v rokoch 1679–1680 zdecimované morom. Poddanský ľud sa pridával na stranu feudálov, či už to bol Tököli, ktorý ovládol územie dnešného Slovenska a bol nazývaný tót király („slovenský kráľ“), alebo neskôr František Rákoci II., za ktorého bojovali kuruci, predovšetkým z východných stolíc. Bojovníci sa skladali z poddaného ľudu, meštiactva a šľachty – Slovákov, Maďarov a Rusínov. Neboli ochotní znášať feudálny útlak a bojovali za heslo „S Bohom za vlasť a slobodu“ z výrazne sociálnych pohnútok, medzi nich patril aj Jánošík. Rákoci II. čoskoro obsadil väčšinu Uhorska, avšak zavládla hospodárska kríza, ľud stratil revolučnú náladu a prestal byť ochotný bojovať. Sila povstalcov preto postupne slabla a po porážkach uzavreli 1. mája 1711 v meste Satu Mare tzv. Satmársky mier. Tento mier bol nielen predzvesťou mierových čias, ale umožnil aj neskoršie presuny obyvateľstva a postupnú obnovu Uhorska, ako aj jeho vtedajšej súčasť – Slovenska.

Pokiaľ ide o hospodárske pomery môžeme uviesť, že neútešná situácia obyvateľstva bola nielen v hornatých častiach, ale aj v južných slovenských stolicích. Poľnohospodárstvo bolo primitívne a urodilo sa iba dvojnásobné množstvo obilia, ako bolo zasiat. Na Orave bol hladomor.

V tomto období malo Slovensko asi milión obyvateľov a celé Uhorsko asi 4 milióny. Na území Slovenska sa nachádzali až 2/3 kráľovských a banských miest Uhorska. Najväčšia bola Bratislava s 10 000 obyvateľmi, ďalej nasledovalo Komárno, Banská Štiavnica, Kremnica a Košice; ostatné mestá mali pod 3 000 obyvateľov. Slovenské poddanské dediny žili jednoduchým životom, v horách v dreveniciach, na nížinách v domoch zo surových tehál alebo hliny pokrytých slamou. Poľnohospodárstvo bolo jednoduché, na juhu bol trojpoľný systém, na severe primitívny dvojpoľný, kde sa striedalo pestovanie plodín s úhorom. Pestovalo sa najmä proso, rozšírené bolo aj pestovanie ľanu a konope na súkno. Aj túto situáciu sťažovali zemepáni, ktorí poddaným odníмали pôdu a zakladali si na nej vlastné majere. Mnoho ľudí sa preto dalo na zboj. Z tohto obdobia pochádza aj jánošíkovská tradícia, ktorá sa odvodzuje od osoby Juraja Jánošíka, ktorý bol v marci roku 1713 popravený v Liptovskom Mikuláši. Túto tradíciu si Slováci v sebe pestovali aj po ich odchode na Dolnú zem (Sirácky 1980).

Sociálna situácia v Dolnej zemi na prelome 17. a 18. storočia

Pre lepšie pochopenie odchodu Slovákov na Dolnú zem, je dôležité charakterizovať túto oblasť podľa vtedajších pomerov, ktoré na danom území panovali. Veľká uhorská nížina bola takmer neosídlená. Kým na Slovensku, napríklad v Turčianskej stolici, pripadali na 1km² 2 rodiny platiace dane, v Békešskej stolici na 3 km² nebývala ani jedna. Na Slovensku bolo preto omnoho vyššie daňové zaťaženie obyvateľstva. Ostrým kontrastom bolo aj množstvo neobrábanej úrodnej pôdy na Dolnej zemi v porovnaní s neúrodnou a výmerou nedostatkovou pôdou v slovenských stoliciach. Krajinu pokrývali nekonečné jazerá a močiare, v lete sa v horúčave voda vyparila a odkryla trávu, ale v obdobiach sucha sa z vysušenej pôdy stala pustatina. Nebol tu dostatok vody ani stromov, striedala sa veľká vlhkosť a sucho. Výpary spôsobovali ľuďom horúčky a ich vplyv znásobovali náhle zmeny tepla. Existoval tu malý počet sídiel, ktoré sa od seba nachádzali aj deň chôdze ďaleko, ani ich veľkosť nebola veľká. Pomocou súpisu z roku 1720 sa podaril počet obyvateľov v Zadunajsku odhadnúť na 400 000. Na veľkých neobrábaných územiach prebiehal extenzívny chov dobytky a produkcia obilnín slúžila len pre vlastnú spotrebu. Typickým bol voľný záber pôdy, kedy si mohol roľník vziať do orby neobmedzené množstvo pôdy. Po vyčerpaní pôdy sa poľnohospodár presunul na iné miesto. Obrovský rozdiel spomínaných celkov si vyžadoval rovnomernejšie zastúpenie obyvateľstva a bola tu snaha o zúrodnenie čo najväčšieho podielu ornej pôdy, ktorá pred obsadením Uhorska Osmanskou ríšou patrila k najúrodnejším. Od feudálov vychádzali snahy na zaľudnenie územia a pomocou daňových úľav chceli prilákať nových poddaných. Poddaný z Uhorska dostali trojročné daňové prázdniny a nemeckí kolonisti dokonca až 5 ročné (Sirácky 1980).

Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem

Vyššie v texte boli spomenuté tzv. „pull & push faktory“ (Anderson 2004), ktoré vysvetľujú príčiny prečo Slováci opustili pôvodné etnické teritórium a migrovali na Dolnú zem. Sťahovanie Slovákov v rámci Uhorska neprebiehalo jednorázovo. J. Sirácky (1980) vymedzuje tri etapy sťahovania. Pre potreby tejto práce som jednu etapu pridal, jednotlivé etapy nazval: 1. pred-etapa kolonizácie Dolnej zeme – posun Slovenského etnického územia na juh – (1690–1710); 2. etapa kolonizácie osád v Maďarsku – (1711–1740); 3. etapa kolonizácie osád vo Vojvodine – (1745–1790); 4. dodatočné kolonizácie po roku 1790. Názvy etáp napovedajú, že kolonizácia prebiehala zo severu na juh. Najprv sa posunulo etnické územie na juh (Novohradská župa), následne najmä odtiaľ smerovali kolonisti do ostatných oblastí Dolnej zeme.

1. Predetapa kolonizácie Dolnej zeme

Slovenský živel začal osídľovať susedné oblasti, hlavne v Novohrade a Honte. Prichádzali kolonisti zo severných stolíc, najmä z Oravskej, Liptovskej, Turčianskej a Zvolenskej. Išlo prevažne o živelné sťahovanie poddanského obyvateľstva. Tlak slovenského obyvateľstva v tomto období bol prirodzený, čo dokladá príklad v Novohradskej stolici, kde bolo v rámci bojov 43 dedín úplne zničených a 32 dedín vyľudnených. V dôsledku bojov pri stavovských povstaníach ostalo

vyľudnených ďalších 20 obcí. Vtedy časť obyvateľstva ušla do severnejších stolíc, aby sa s neskorším príchodom lepších čias vrátila. Prvá vlna osídľovania bola slabá, na západe len výnimočne prekročila Dunaj – napríklad obec Jača v Peštianskej stolici. Hevešská stolica bola osídlená Slovákmi z Hontianskej a Zvolenskej stolice v oblasti Mária pusty (Sirácky 1980). Prvá etapa sťahovania je vizualizovaná na obrázku č. 2.

2. Etapa kolonizácie osád v Maďarsku

Po mieri v Satu Mare v roku 1711 sa začal zvyšovať podiel slovenských kolonistov nielen v Novohrade, ale aj v Peštianskej stolici a v Zátisi (pozri obr. č. 2). V roku 1715 boli v Novohradskej stolici v 20 obciach zaznamenaní Slováci z Oravy, Liptova, Turca, Gemera i zo Zvolenskej a Hontianskej stolice. Cez územie Novohradskej stolice prešiel najväčší počet Slovákov pri svojej púti na Dolnú zem. Táto trasa pohybu slovenských kolonistov nebola typická len pre prvú, ale v značnej miere aj pre druhú a tretiu etapu kolonizácie. V tejto etape sa slovenskí poddaní usadzovali v početných osadách v Peštianskej stolici. V tomto období vzniklo slovenské osídlenie aj v severnejších častiach Zadunajska, v stoliciach Komárno, Ostrihom a Fejér. V roku 1773 zistil súpis prítomnosť Slovákov až v 63 obciach Peštianskej stolice. Slovenskí kolonisti postupujúci zo severu medzi riekami Dunaj a Tisa, z ktorých mnohí prišli už v prvej vlne, postupovali ďalej smerom do Zátisia, kde v Békešskej a Čanádskej župe vytvorili pomerne kompaktné osídlenie (Sirácky 1980).

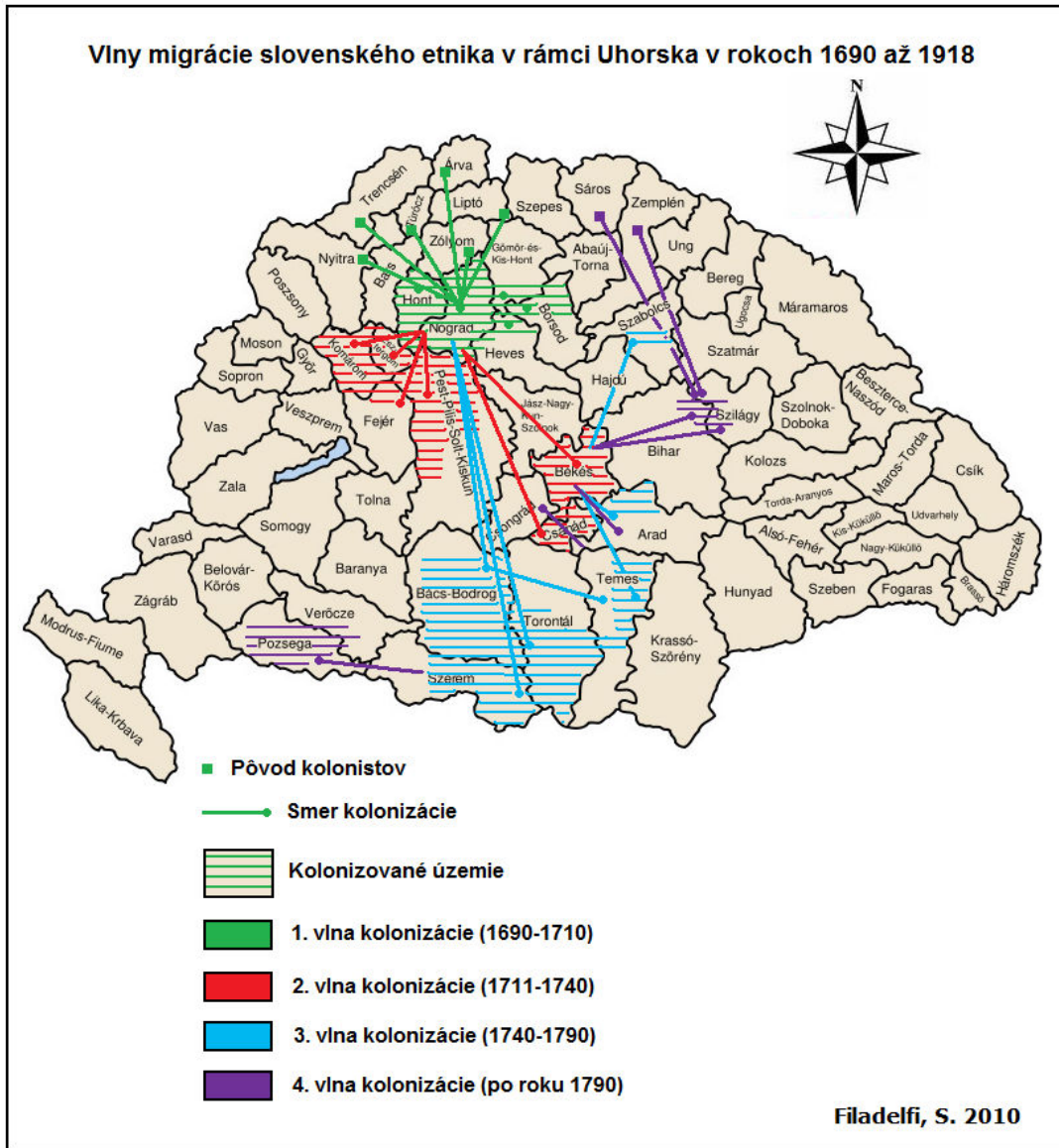
3. Etapa kolonizácie osád vo Vojvodine

V tretej etape kolonizácie vznikalo osídlenie v najjužnejších častiach Uhorska – v Bácske, Banáte a Srieme, ktoré v súčasnosti tvoria srbskú autonómnu pokrajinu Vojvodinu. Ako prvý bol osídlený Báčsky Petrovec (v roku 1745), ktorý má aj v súčasnosti výrazne slovenský ráz a je významným kultúrnym centrom vojvodinských Slovákov. Do Sriemu prichádzajú Slováci v roku 1770, čo je výsledkom sekundárnej kolonizácie zo Selenče. V tomto období však došlo k pohybu Slovákov, ktorí sa už skôr usadili najmä v Békešskej stolici. Presunuli sa do Banátu, Aradskej stolice a kolonizovali aj Nyíregyházu v Sabolčskej stolici (pozri obr. č. 2). V Békešskej stolici popri významnej osade Békešcaba vznikla nová osada Slovenský Komlóš a v Aradskej stolici to bola osada Mokrá – teraz Mocrea v Rumunsku (Sirácky 1980).

4. Etapa dodatočnej kolonizácie po roku 1790

Poslednou etapou sú kolonizácie, ktoré postúpili do najvzdialenejších oblastí. Prebiehala väčšinou z novo kolonizovaných území, z Békešcaby do okolitého územia v rámci stolice, ale aj do stolice Aradskej, Bihárskej a Čongrádu. Tak vznikol napríklad Nadlak, neskôr významné centrum slovenskej menšiny v Rumunsku. V neskoršom období sa chudobní Nadlačania presunuli nazad do Čanádskej stolice (Sirácky 1980). Podobným spôsobom bola začiatkom 20. storočia osídlená Požega v Chorvátsku susediaca so Sriemom, kde vznikli osady Kutjevo, Čaglín, Jakšit' (Matica Slovenská 2005). Mierne iná bola situácia v Sedmohradsku, kde boli Slováci pozvaní do horských oblastí ako drevorubači a sklári. Prišli najmä Slováci z východného Slovenska z oblastí Zemplína a Šariša (Louženský 2007). Posledné pohyby obyvateľstva slovenskej národnosti po Uhorsku sú zaznamenané na obrázku č. 2.

Obr. 2: Vlny migrácie slovenského etnika v rámci Uhorska v rokoch 1690 až 1918

Zdroje: Sirácky (1980), Louženský (2007), Matica Slovenská (2005), Wikipedia (2009), Filadelfi (2010).

Slovenské etnické enklávy na území bývalého Uhorska

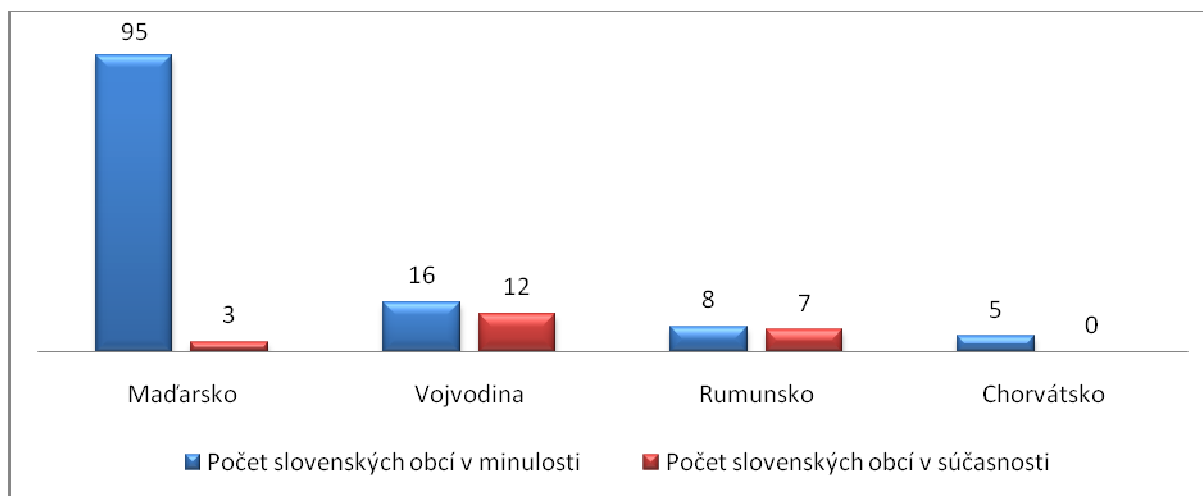
Na základe štúdia historických prameňov som pre potreby štúdie vymedzil v bývalom Uhorsku 15 oblastí (obr. č. 3), v ktorých vznikli slovenské jazykové ostrovy lokalizované mimo slovenské etnické územia. Len na niektorých miestach nadviazali na staršie slovenské osídlenie, najmä v horských oblastiach. Toto staršie osídlenie dokumentujú napríklad maďarské geografické názvy pohorí ako Bükk a Pilis, ktoré v sebe nesú slovanský pôvod spojený so životom obyvateľstva v horách – názov stromu buk a od slova pleš, ktoré sa vyskytuje pri označení nezalesnených vrcholkov pohorí (Papuček 2010). Napríklad aj pohorie Bakoňský les nesie znaky slovanského pôvodu (bukoň, buk), podobne blízke Blatenské jazero (blato) – maďarsky Balaton (Ottův slovník naučný 1909). Boli vymedzené nasledovné oblasti: (1) Novohradská oblasť; (2) Kerepešský jazykový ostrov; (3) Pilíšsky jazykový ostrov; (4) Bakoňský jazykový ostrov; (5) Centrálnomaďarský jazykový ostrov; (6) Juhozemplínska oblasť; (7) Bukovský jazykový ostrov; (8) Tirpácky jazykový ostrov; (9) Békešský jazykový ostrov; (10) Čanádsky jazykový ostrov; (11) Báčsky jazykový ostrov; (12) Banátske jazykové ostrovy; (13) Sriemsky jazykový ostrov; (14) Slavónsky jazykový ostrov; (15) Transylvánsky jazykový ostrov. Prvých 9 oblastí sa nachádza na území dnešného Maďarska, Čanádsky jazykový ostrov z Maďarska zasiahol až do Rumunska, kde sa nachádza obec Nadlak. Oblasti 11 až 13 sa nachádzajú v srbskej Vojvodine, oblasť č. 14 je v dnešnom Chorvátsku a 15 v Rumunsku (Príloha č. 1).

Tabuľka č. 1 prehľadnou formou vyjadruje vývoj etnickej štruktúry v obciach, v ktorých sa vo významnej miere nachádzal (v menšej miere aj stále nachádza) slovenský element. Na území súčasného Maďarska sa v minulosti nachádzalo 95 obcí, v ktorých Slováci tvorili najpočetnejšie etnikum. V súčasnej dobe sú na základe etnicity tieto obce už len 3 a na základe národnosti posledná obec – Mlynky (Pilisszentkereszt). V Maďarsku sa asimilácia Slovákov v najvýraznejšej miere prejavila v centrálnej oblasti, vo veľkých mestách ako aj v menších jazykových ostrovoch. Za zaujímavosť stojí spomenúť súčasné významné mestá, na ktorých založení, resp. znovuosídlení sa podieľali Slováci. Ide o súčasné mestá Balašské Ďarmoty (Balassagyarmat), Nyíregyháza (Nyíregyháza), Békešská Čaba (Békescsaba), Malý Kereš (Kiskőrös), Slovenský Komlós (Tótkomlós), Piliš (Pilis) ako aj niektorých súčasných mestských častí v Budapešti, v ktorej bol v roku 1919 počet Slovákov odhadovaný na 93 000 (Conférence de la paix 1919–1920). Odhady celkového počtu Slovákov v tomto období sa rôznia od 483 000 podľa vyššie spomenutého zdroja po 142 000 prezentovaných oficiálnou maďarskou štatistikou.

Srbská Vojvodina bola v minulosti oblasťou s druhým najvýraznejším Slovenským osídlením a v dnešnej dobe jej patrí v tomto ohľade prvenstvo. V minulosti tu existovalo 16 obcí so slovenskou väčšinou a počet týchto obcí sa zredukoval na 12. Medzi najvýznamnejšie obce, na ktorých založení a znovuosídlení sa podieľali Slováci sú Báčsky Petrovec (Bački Petrovac), Kovačica (Kovačica), Aradáč (Aradac), Selenča (Selenča) a Stará Pazová (Stara Pazova). Asimilácia sa najviac dotkla Slovákov vo veľkých mestách ako Nový Sad a Pančevo, ako aj v oblastiach v blízkosti veľkých miest, čo je prípad Aradáča a izolovaných miest v srbskom etnickom teritóriu, kde ako príklad môže poslúžiť Stará Pazová.

V Rumunsku sa nachádzalo 8 obcí s absolútnou, alebo relatívnou slovenskou väčšinou a v súčasnosti je týchto obcí 7. Z toho vyplýva, že v Rumunsku si slovenské obce v najväčšej miere uchovali svoj slovenský ráz. Jedinou obcou, ktorá tento ráz stratila je Borumlak (Borumlaca), kde je výrazný podiel Rómov a Slováci túto obec opustili. Najvýznamnejším mestom osídleným Slovákmi v Rumunsku je Nadlak, avšak aj tu je pokročilá asimilácia Slovákov a mesto stráca svoj slovenský ráz. Za zaujímavosť stojí spomenúť, že pôvodne slovenská osada bola rozdelená hranicou a kým v rumunskej časti Slováci stále tvoria relatívnu väčšinu 48 %, v maďarskej časti (Nagyalak) je to už len 1 %.

V Chorvátsku Slováci založili 5 obcí (resp. osád), z ktorých už žiadna nie je dominantne osídlená Slovákmi. Tieto obce sa stali súčasťou väčších celkov ako sú mestá Našice, Punitovaci a Ilok a v nich už Slováci netvorili väčšinu. Prehľad vývoja početnosti obcí s prevahou slovenského obyvateľstva vyjadruje graf č. 2.

Graf 1: Počet obcí s prevahou slovenského obyvateľstva v minulosti a súčasnosti

Zdroje: Pozri tab. č. 1.

Slováci v Maďarsku

Maďarsko bolo v minulosti oblasťou bývalého Uhorska s najvyšším zastúpením slovenského etnika (týka sa to Slovákov mimo etnického územia dnešného Slovenska), či už početne, alebo relatívne aj v percentuálnom vyjadrení. V severných horských oblastiach súčasného Maďarska môžeme Slovákov považovať za autochtónnych obyvateľov. Väčšina Slovákov však prišla do Maďarska, ako aj do ostatných častí Dolnej zeme v 18. storočí ako kolonisti, ktorí oživil krajinu zničenú po 150 ročnej tureckej nadvláde. Tu je možné vidieť paralelu zo situáciou v Čechách po 30 ročnej vojne, kedy došlo k novej nemeckej kolonizácii. Otázkou však stále zostáva, aké boli ich skutočné počty. V 18. storočí sa možno odvolávať na urbárske súpisy. Podľa mapy tzv. sídelných ostrovov, ktorá bola na základe súpisov (a aj neskorších sčítaní ľudu) zostavená, sa dá podiel slovenského etnika na území vtedajšieho Maďarska odhadovať minimálne na 20–25 %. Keďže najväčšie dediny boli slovenské, slovenské etnické územie zaberalo značnú plochu; takisto bol slovenský element zastúpený aj v mestách, vtedy obývaných hlavne Nemcami. V dobovej literatúre sa tiež spomína obrovská populačná sila Slovákov (Bel 1737): „Ich rod v rozmnožovaní sa prevyšuje Maďarov, a tam, kde raz vstúpili, tak rýchle nadobúdajú na sile, že sa ti zdá, že sa ani nenarodili, ale urodili ako obilie. Kolónie, ktoré založili pred dvadsiatimi alebo tridsiatimi rokmi sa už tak rozmnožili mladým húfom, že môžu znovu vypúšťať nové kolónie ako včely roje.“ Ďalším faktom, potvrdzujúcim vysoký podiel Slovákov vo vtedajšom Maďarsku, bol urbársky súpis v Peštianskej župe. Vtedy bolo zrátaných 52 % Slovákov (zdroj však neudáva, či išlo o počet slovenských osád alebo priezvisk) (Marko, Martinický 1995).

Slovakizovaná podoba kralickej bibličtiny sa hojne využívala ako lokálny jazyk a bola aj vyučovaná na ľudových školách. Zmena začala nastávať koncom 18. storočia, kedy sa začalo oslabovanie latinčiny (k tomu došlo i v Česku) a začala sa do popredia dostávať maďarčina, ako jazyk vtedajších intelektuálnych elít politickej národnosti tzv. Natio Hungarica, Hungarus (Soós 2007). Nevyprofilované slovenské etnikum (v tejto dobe ešte nemožno hovoriť o národe) začalo taktiež stotožňovať nadedetnické národné povedomie Hungarus s maďarským povedomím a v tomto období nastalo obdobie zvýšenej asimilácie, ktorá sa dotkla hlavne území mimo pôvodného etnického územia Slovákov. Tento typ asimilácie bol dobrovoľný a prirodzený.

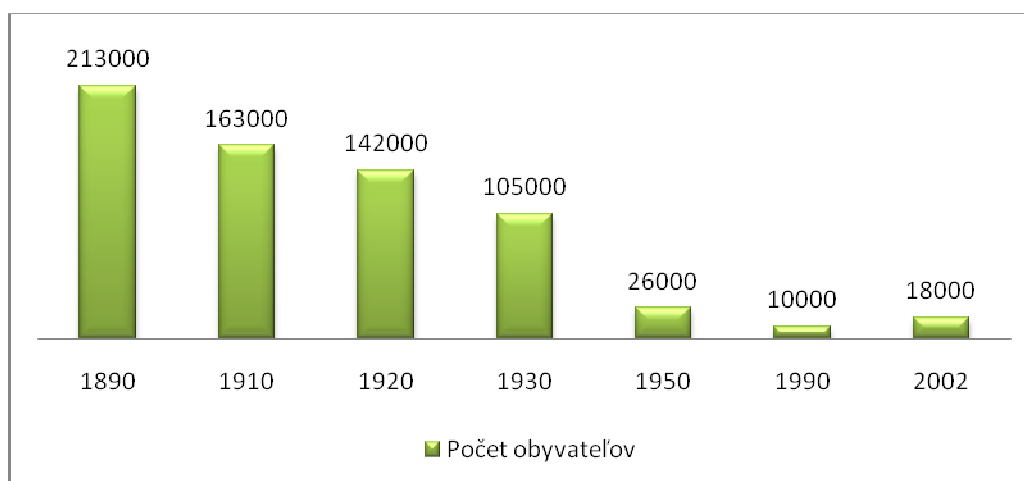
Zmena nastala hlavne po roku 1844, keď bolo zrušené používanie latinčiny v úradnom styku a najmä v roku 1867 po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní, kedy sa maďarčina stala výhradným úradným jazykom v celom Uhorsku. Štatistiky z tohto obdobia nie sú hodnoverné a zaznamenávajú úbytok slovenského etnika. Hlásenie sa Slovákov k maďarskej národnosti alebo jazyku bolo bežné, keďže národotvorný proces Slovákov začal pomerne neskoro a obyvatelia mali často dvojité alebo aj trojitú identitu. Častokrát sa považovali etnicky za Slovákov, ale svoju národnú príslušnosť brali

politicky. Po generačnej maďarizácii možno uviesť, že kým v roku 1890 bolo v súčasnom Maďarsku 213 000 Slovákov, v roku 1910 to bolo len cca 163 000, pričom napríklad početnosť Slovákov vo vojvodinských stolicích rástla, keďže mali vysoký prirodzený prírastok.

Celková stagnácia v prírastku slovenského etnika, resp. prudký úbytok na území vtedajšieho Maďarska poukazuje na nesprávne vedenú štatistiku a maďarizáciu. Podľa údajov Conférence de la paix 1919–1920 žilo v Maďarsku pri zániku monarchie približne 483 000 príslušníkov slovenského etnika (Conférence de la paix, 1920). To napríklad podporuje aj fakt, že ešte v 20.–30. rokoch 20. storočia evidoval luteránsky cirkevný zbor v Nyíregyháze približne 100 tisíc členov a boli prijímaní len slovenskí kňazi (Divičanová 2007). Naproti tomu oficiálna maďarská štatistika evidovala pri sčítaní ľudu v roku 1920 len 141 000 Slovákov a v roku 1930 to bolo 104 000.

Po druhej svetovej vojne sa na odsun z Maďarska prihlásilo 98 000 Slovákov. Nasledovala výmena obyvateľstva medzi Maďarskom a Česko-Slovenskom (1945–1949) a Maďarsko opustilo 71 000 Slovákov. Výmena však nebola urobená v plnom rozsahu, a tak v Československu zostalo značné množstvo Maďarov, ktorí mali byť presídlení, aj značné množstvo Slovákov zostalo v Maďarsku a čakala ich asimilácia (Popély 2009). Napriek tomu, po presídlení v roku 1950, deklarovalo slovenčinu ako svoj materinský jazyk 26 000 ľudí. Počas komunizmu menšinová otázka nebola v Maďarsku rozoberaná a ďalšie sčítanie ľudu v roku 1990 evidovalo 10 000 ľudí so slovenskou národnosťou (12 000 osôb uviedlo slovenčinu ako materinský jazyk). Významný nárast (až 70 %) nastal v roku 2002, kedy sa k slovenskej národnosti prihlásilo 17 000 ľudí, avšak slovenčinu ako materinský jazyk deklarovalo len 11 000 osôb. Vývoj počtu Slovákov v Maďarsku na základe národnosti (a materinského jazyka, ak neboli dostupné údaje o národnosti) je v grafe č. 2. Z grafu vyplýva, že redukcia slovenskej národnosti (resp. materinského jazyka) za 100 rokov, tj. medzi rokmi 1890 a 1990 dosiahla 95% úbytok. V posledných rokoch sa prejavuje mierny trend oživovania slovenskej národnosti, ktorý môže mať súvislosť s uvedomovaním si slovenskej etnicity a komunikáciou v slovenskom jazyku.

Graf 2: Počet Slovákov v Maďarsku za roky 1890–2002

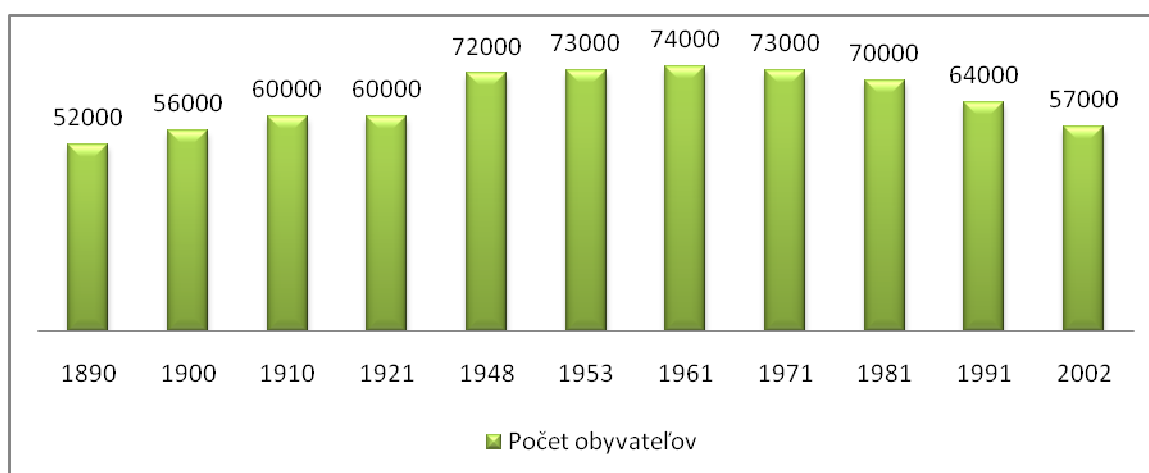

Zdroj: Matica Slovenská (1998).

Slováci vo Vojvodine

Komunita vojvodinských Slovákov je v súčasnosti najväčšou komunitou zahraničných Slovákov deklarujúcich svoju národnosť. V sčítaní ľudu z roku 2002 sa k slovenskej národnosti prihlásilo 56 637 obyvateľov Vojvodiny, čo predstavuje 2,8 %. Po Srboch a Maďaroch sú tu Slováci druhou najpočetnejšou menšinou, avšak aj tu sa prejavil klesajúci trend v počte slovenského obyvateľstva, ako to dokumentuje graf č. 3. V roku 1890 tu bolo 52 191 Slovákov a ich nárast prebiehal pomaly kvôli maďarizácii. Prvá svetová vojna avšak v počte obyvateľov spôsobila úbytok. Najväčší nárast zaznamenal počet Slovákov po druhej svetovej vojne, a to napriek vojnovým stratám aj repatriácii. Medzi rokmi 1921 a 1948 stúpol počet obyvateľov o 20,5 % a vtedy Slováci tvorili až 4,1% zo všetkých obyvateľov Vojvodiny. Početný nárast pokračoval až do začiatkov 60. rokov, kedy v roku 1961 dosiahol počet Slovákov vo Vojvodine maximálnu úroveň a to 73 830 ľudí. Po tomto roku nastal pokles, ktorý trvá až do súčasnosti. Pri porovnaní roku 2002 oproti stavu z roku 1961 predstavuje početný stav menšiny 77 %.

Graf 3: Počet Slovákov vo Vojvodine za roky 1890–2002

Zdroj: Babiak (2002).

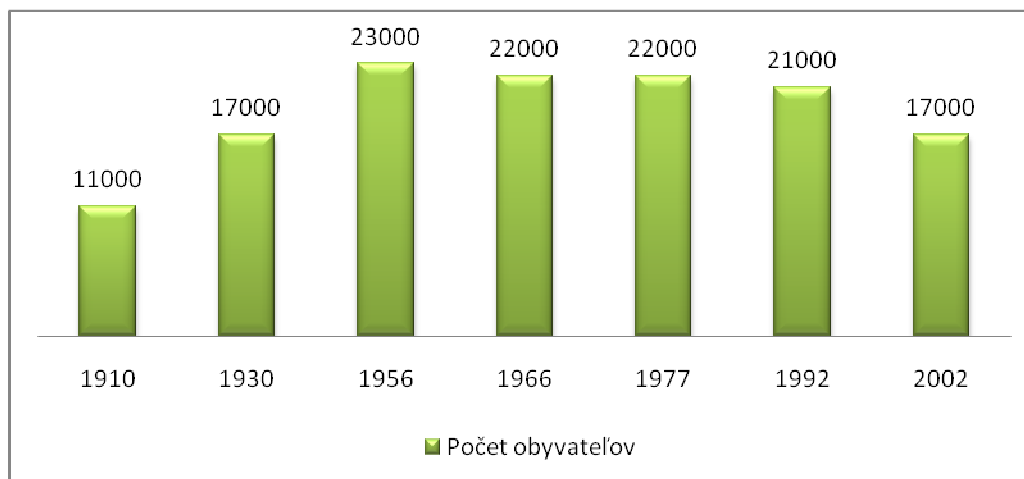
Tento trend ovplyvnila asimilácia a odchod mladých vojvodinských Slovákov na Slovensko. Slováci vo Vojvodine žijú vo všetkých dištriktoch, ale v 31 z nich tvoria menej ako 1 % obyvateľstva. Viac ako 1,8 % mali v roku 2002 v týchto dištriktoch: Aliburnar, Báč, Báčska Palanka, Báčsky Petrovec, Beočin, Zrenjanin, Kovačica, Nový Sad, Odžaci, Plandište a Stará Pazova. Úroveň 1,8 % zastúpenia Slovákov v dištrikte predpokladala existenciu aspoň jedného významnejšieho slovenského sídla. Väčšinu obyvateľstva tvoria Slováci v dištrikte Báčsky Petrovec (66 %), významné osídlenie je aj v Kovačici (41 %), Báci (20 %), Báčskej Palanke (10 %) a Starej Pazovej (9 %).

Slováci v Rumunsku

Slovenskí migranti v Rumunsku patria medzi najmladších v Uhorsku. Osídlili horské oblasti a vytvorili jednotnú, kultúrne uvedomelú komunitu. Ich počet podľa posledných dostupných údajov z roku 2002 dosahoval 17 000. Ako to ukazuje graf č. 4, prebiehajú tu asimilačné tendencie. V dlhšej časovej perspektíve sa ukazuje, že počet slovenského obyvateľstva za posledné štyri desaťročia klesá. Je to dôsledok asimilácie mladšej generácie a následného zníženia prirodzeného prírastku kvôli starnutiu populácie. V poprevratovom období po páde železnej opony sa výraznejšie posilnila migrácia Slovákov späť na Slovensko a strata obyvateľstva sa prejavila citelnejšie. Hoci počet slovenského obyvateľstva klesá (vo veľkej miere po II. svetovej vojne v dôsledku repatriácie, kedy odišlo 20–21 tisíc obyvateľov), slovenská menšina sa v niektorých obciach stále nachádza

vo významnej miere. K takýmto obciam patria (v zátvorke údaj o podiele na celkovom obyvateľstve za rok 2002): Nadlak (48 %), Bodonoš (91 %), Fogaš (75 %), Čerpotok (96 %), Ritoblaga (59 %), Nová Huta (98 %), Stará Huta (98 %), Židáreň (98 %), Gemelčička (100 %).

Graf 4: Počet Slovákov v Rumunsku za roky 1910–2002

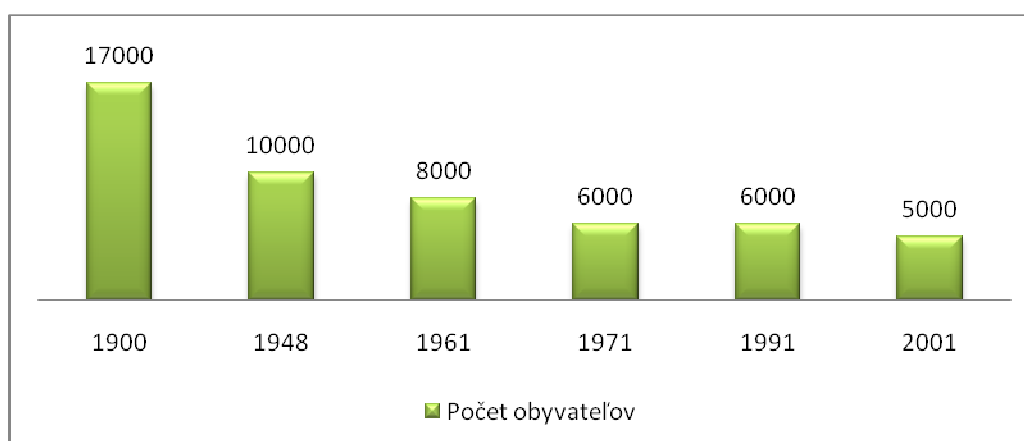

Zdroje: *National Institute of Statistics of Romania (2009)*; *Hlásnik, Pasková (1997)*; *Šatava (1994)*.

Slováci v Chorvátsku

Podobne ako v Rumunsku aj do Chorvátska sa Slováci dostali relatívne neskoro. Osídlili okolie mesta Našice; v súčasnosti majú zastúpenie 5,6 % v meste Našice a v meste Iloku majú 13% podiel na celkovom obyvateľstve. Celkový vývoj obyvateľstva je značne poznačený asimiláciou. Časť sa z dôvodu jazykovej blízkosti pochorváčtila a časť sa kvôli existencii československých spolkov v minulosti počestila (graf č. 5).

Graf 5: Počet Slovákov v Chorvátsku za roky 1900–2001

Zdroj: *Zväz Slovákov v Chorvátsku (2009)*.

Podľa údajov za celé obdobie od roku 1900 možno vidieť značnú redukciu počtu obyvateľov slovenskej národnosti, ktorá dosiahla po Maďarsku druhý najvyšší úbytok: 72,8 % zo stavu v roku 1900 (za 101 rokov pokles z 17 342 na 4 712 ľudí). Dlhodobo tu bol malý záujem o slovenské

školsťo, dokonca aj školy, čo sa založili, boli rušené alebo na nich prebiehalo vyučovanie v chorvátčine (Zväz Slovákov v Chorvátsku, 2009).

Záver

Práca predstavila vývoj slovenského osídlenia v krajinách bývalého Uhorska. Hlavným motívom migrácie boli nepriaznivé socio-ekonomické podmienky v severných územiach Uhorska (Horné Uhorsko – Slovensko). Medzi tieto podmienky patrili najmä preľudnenosť území, nedostatok ornej pôdy, náboženská nesloboda a feudálny útlak. Išlo o tzv. „push faktory“, ktoré migranta nútia hľadať si príležitosť inde. Medzi „pull faktory“ na druhej strane patrilo dostatok poľnohospodárskej pôdy na južných územiach, väčšia náboženská sloboda, menší feudálny útlak a väčší životný priestor.

V druhej časti práca charakterizovala pohyb slovenského etnika v čase a priestore Uhorského kráľovstva, podľa rôznych etáp. Kolonizácia prebiehala od severu na juh od roku 1690 do 19. storočia, avšak posledná osada Kardoš bola založená až v roku 1969. Práca vymedzila 11 oblastí, do ktorých slovenské etnikum migrovalo a vytvorilo v nich jazykové ostrovy. Jedným z najväčších prínosov práce je vytvorenie komplexnej tabuľky, ktorá zahŕňa obce založené, alebo osídlené Slovákami a zmenu etnickej štruktúry v týchto obciach v priebehu času.

Tretia časť práce sa zameriava na situáciu slovenskej menšiny v nástupníckých štátoch Uhorska, ich početnú zmenu, úroveň asimilácie a v hrubých rysoch sú načrtnuté dôvody asimilácie v týchto krajinách. Asimilácia najrýchlejšie prebiehala v Maďarsku, kde z niekoľko stotisícovej menšiny (podľa odhadov od 213 000 do 483 000 ľudí) zostalo posledných 18 000 Slovákov hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Pomalším tempom prebiehala asimilácia v Rumunsku a Vojvodine, kde je momentálne najpočetnejšia slovenská komunita v diaspóre čítajúca 57 000 členov.

Literatúra

- BABIAK, J. (2002): Etnická história Slovákov v Juhoslávii. In: Surový, J.: Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii. Matica Slovenská, Báčsky Petrovec, s. 17–65.
- BEL, M. (1737): *Notitia Hungariae Novae Historico-Geographica*. P. Straub, Wien.
- BOROVSKY, S. (1897): *Csanád vármegye története 1715-ig*. A Magyar Tudományos Akadémia, Budapešť, 666 s.
- CAMBEL, S. (1987): *Dejiny Slovenska II (1526–1848)*. SAV, Bratislava, 819 s.
- CONFÉRENCE DE LA PAIX 1919–1920 (1920): *Recueil des actes de la conférence. Partie V*. Paríž.
- CZÖRNIG, K. (1857): *Ethnographie der österreichischen Monarchie*. K.-K. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 724 s.
- DIVIČANOVÁ, A. (2007): „Békésski Slované“, Pilišania, Tirpáci. Varianty regionálnej a lokálnej identity. In: Šutaj, Š., Szarka, L.: *Regionálna a národná identita v maďarskej a slovenskej histórii 18.–20. storočia*. Universum, Prešov, s. 104–110.
- DIVIČANOVÁ, A., KRUPA, A. (1999): *Slováci v Maďarsku*. Press publica, Budapešť, 128 s.
- HLÁSNIK, P., PASKOVÁ, B. (1997): *Slováci v Rumunsku. Humánogeografické aspekty*. Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, Nadlak, 119 s.
- INGRAO, C., SAMARDŽIĆ, N., PESALJ, J. (2011): *The Peace of Passarowitz, 1718*. Purdue University Press, West Lafayette, 324 s.
- JANÁČEK, J. (2003): *České dějiny: díl 2. 1526–1547*. Academia, Praha, 360 s.
- KORABINSKÝ (1876): *Geographisch-Historisches und Produkten Lexikon von Ungarn*. Weber und Korabinsky, Bratislava, 858 s.
- LOUŽENSKÝ, J. (2007): *Historie slovenského osídlení na území Sedmihradská*. <http://jirilouzensky.txt.cz/clanky/34111/historie-slovenskeho/>
- MARKO, A., MARTINICKÝ, P. (1995): *Slovensko-maďarské vzťahy – história a súčasnosť vo faktoch*. Signum, Bratislava, 83 s.
- OTTO, J. (1907): *Ottův slovník naučný*. J. Otto, Praha.
- PALLAS NAGY LEXIKONA. (1897): *Pallas Nagy Lexikona*. Pallas, Budapešť.

- PAPUČEK, G. (2008): Potreba riešenia slovensko-maďarských vzťahov na základe princípu reciprocity. <http://www.voltaire.netkosice.sk/archive/slovensko/Potreba%20riesenia%20slovensko-maďarskych%20vztahov%20na%20zaklade%20reciprocity.doc>
- PAPUČEK, G. (2010): Pôvod a význam zemepisného mena Piliš. http://www.pilis-slovak.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=59&Itemid=71
- POPÉLY, Á. (2009): Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom a menné zoznamy Maďarov určených na presídlenie. *Človek a spoločnosť*, 12, č. 1, s. 22.
- ROMAN, E. (2003): *Austria-Hungary and the Successor States. Facts on File*, New York, 704 s.
- SIRÁCKY, J. (1980): *Slováci vo svete*. Matica slovenská, Martin, 304 s.
- SOÓS, I. (2007): Értelmiségi minták és a Hungarus-tudat. In: Šutaj, Š., Szarka, L.: *Regionálna a národná identita v maďarskej a slovenskej histórii 18.–20. storočia*. Universum, Prešov, s. 10–21.
- STREŠŇIAK, M. (2005): *10 Rokov Matice Slovenskej v Osijeku*. Matica Slovenská, Osijek, 111 s.
- ŠATAVA, L. (1994): *Národnostní menšiny v Evropě*. Ivo Železný, Praha, 385 s.

Internetové zdroje

- Google Maps (<http://maps.google.com> – posledný prístup 1. 1. 2012)
- Hungarian Central Statistical Office (<http://portal.ksh.hu> – posledný prístup 1. 1. 2012)
- Magyar elektornikus konyvtár (<http://mek.niif.hu> – posledný prístup 1. 1. 2012)
- Matica Slovenská. (<http://www.msilok.sk> – posledný prístup 3. 3. 2009)
- National Institute of Statistics of Romania (<http://www.insse.ro> – posledný prístup 4. 4. 2009)
- Statistical Office of Republic of Serbia (<http://webrzs.stat.gov.rs> – posledný prístup 1. 1. 2012)
- Wikipédia (<http://upload.wikimedia.org> – posledný prístup 1. 1. 2012)
- Zväz Slovákov v Chorvátsku (<http://www.savez-slovaka.hr> – posledný prístup 1. 2. 2009)
- Maroshát Túraútvonalak (<http://www.maroshat.hu> – posledný prístup 6. 1. 2012)
- Kulturális innovációs alapítvány (www.kia.hu – posledný prístup 6. 1. 2012)
- Internetové stránky dotknutých obcí, v ktorých žijú Slováci

Tabulka 1: Zoznam osád a miest kolonizovaných Slovákmi

Slovenský názov	Maďarský názov	% Slovákov v minulosti*	Rok	Oblasť	Súčasný štát	% Slovákov v súčasnosti
Bánk	Bánk	91	1715	Novohradská	HU	34
Dolné Peňany	Alsópetény	100	1715	Novohradská	HU	44
Guta	Galgaguta	75	1720	Novohradská	HU	40
Bodoň	Bodony	85	1720	Novohradská	HU	0
Veňarec	Vanyarc	opísaný ako slovenská dedina	1784	Novohradská	HU	25
Sudice	Szügy	96	1715	Novohradská	HU	8
Keseg	Keszeg	82	1720	Novohradská	HU	6
Netejč	Nőtincs	100	1720	Novohradská	HU	0
Sírák	Szirák	68	1720	Novohradská	HU	0
Častva	Csesztve	59	1720	Novohradská	HU	0
Šamšon	Samsonháza	100	1715	Novohradská	HU	50
Rétság	Rétság	67	1715	Novohradská	HU	0
Bádoň	-	opísaný ako slovenská dedina	1715	Novohradská	HU	-
Balašské Ďarmoty	Balassagyarmat	78	1720	Novohradská	HU	0,2
Agárd	Ósagárd	67	1720	Novohradská	HU	43
Terany	Terény	57	1720	Novohradská	HU	21
Légénd	Legénd	83	1720	Novohradská	HU	12
Bér	Bér	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Novohradská	HU	17
Horné Peňany	Felsőpetény	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Novohradská	HU	41
Lucín	Lucfalva	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Novohradská	HU	34
Novohrad	Nógrád	58	1715	Novohradská	HU	1
Šalgov-Tarjan	Salgótárján	24	1880	Novohradská	HU	0,1
Slovenská Ďurka	Galgagyörk	62	1715	Kerepešská	HU	23

Slovenský názov	Maďarský názov	% Slovákov v minulosti*	Rok	Oblasť	Súčasný štát	% Slovákov v súčasnosti
Čuvár	Csóvár	80	1728	Kerepešská	HU	3
Pišpek	Püspökhatvan	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Kerepešská	HU	8
Väckisujfalu	Väckisujfalu	67	1880	Kerepešská	HU	4
Vácbottyán	Vácbottyán (súčasť Órbottyánu)	80	1715	Kerepešská	HU	Órbottyán má 0,2
Židov	Vácegres	58	1728	Kerepešská	HU	1
Domony	Domony	88	1728	Kerepešská	HU	0
Aszód	Aszód	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Kerepešská	HU	0
Vácduka	Vácduka	opísaný ako slovenská dedina	1857	Kerepešská	HU	0
Vácrátót	Vácrátót	opísaný ako slovenská dedina	19. stor.	Kerepešská	HU	1
Séd	Szód	63	1880	Kerepešská	HU	3
Čemer	Csömör	63	1728	Kerepešská	HU	1
Malá Tarča	Kistarcsa	opísaný ako slovenská dedina	1727	Kerepešská	HU	0
Veľká Tarča	Nagytarcsa	87	1880	Kerepešská	HU	3
Išaseg	Isaszeg	66	1880	Kerepešská	HU	0
Cinkota	Budapest-Cinkota	79	1728	Kerepešská	HU	-
Rákoskeresztúr	Budapest-Rákoskeresztúr	69	1880	Kerepešská	HU	-
Ečer	Ecsér	75	1728	Kerepešská	HU	7
Maglód	Maglód	57	1728	Kerepešská	HU	1
Mende	Mende	56	1728	Kerepešská	HU	0
Peterku	Péteri	78	1880	Kerepešská	HU	7
Bíň	Bénye	78	1728	Kerepešská	HU	1
Piliš	Pilis	51	1728	Kerepešská	HU	1
Alberti	Albertirsa	71	1728	Kerepešská	HU	0,3
Irsa		71	1728	Kerepešská	HU	
Sári	Sári (súčasť Dabasu)	77	1880	Kerepešská	HU	Dabas má 6
Ujhartyán	Ujhartyán	opísaný ako slovenská dedina	1773	Kerepešská	HU	0
Pilišská Čaba	Piliscsaba	87	1728	Pilišská	HU	3
Pilišský Santov	Pilisszántó	96	1728	Pilišská	HU	34
Cív	Piliscsev	100	1738	Pilišská	HU	55
Mlynky	Pilisszentkereszt	93	1900	Pilišská	HU	70
Svätý Václav	Pilisszentlászló	60	1720	Pilišská	HU	30
Kesztúc (Kostolec)	Kesztölc	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Pilišská	HU	30
Šáp	Sárisáp	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Pilišská	HU	24
Dág	Dág	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Pilišská	HU	5
Pilismarót	Pilismarót	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Pilišská	HU	8
Csolnok	Csolnok	výrazná prítomnosť Slovákov	18. stor.	Pilišská	HU	1
Dorog	Dorog	výrazná prítomnosť Slovákov	19. stor.	Pilišská	HU	1
Budapešť	Budapest	5	1880	Budapešť	HU	0,3
Čerňa	Bakonycsernye	opísaná ako slovenská dedina	1726	Bakoňská	HU	1
Eška	Öskü	opísaná ako slovenská dedina	18. stor.	Bakoňská	HU	0
Šúr	Súr	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Bakoňská	HU	0,4
Cafár	Szápár	52%	1910	Bakoňská	HU	1
Jášč	Jásd	opísaný ako slovenská dedina	18. stor.	Bakoňská	HU	1
Šoškút	Sóskút	opísaný ako slovenská dedina	1748	Bakoňská	HU	2
Tordaš	Tordas	opísaný ako slovensko-maďarská dedina	1711	Bakoňská	HU	0
Dunaegyháza	Dunaegyháza	96	1880	Centrálne	HU	25
Malý Kereš	Kiskőrös	66	1720	Centrálne	HU	3

Slovenský názov	Maďarský názov	% Slovákov v minulosti*	Rok	Oblasť	Súčasný štát	% Slovákov v súčasnosti
Miške	Miske	opísaná ako slovenská dedina	koniec 19. stor.	Centrálna	HU	7
Nížny Rednec	Alsóregmec	opísaný ako slovenská dedina	1773	Juhozemplínska	HU	12
Fizér	Füzér	53	1900	Juhozemplínska	HU	12
Forov	Forró	75	1880	Juhozemplínska	HU	0,2
Malá Huta	Kishuta	založená Slovákmi	18. stor.	Juhozemplínska	HU	20
Veľká Huta	Nagyhuta	založená Slovákmi	18. stor.	Juhozemplínska	HU	7
Stará Huta	Óhuta (súčasť Háromhuta)	založená Slovákmi	18. stor.	Juhozemplínska	HU	Háromhuta má 2
Vágašská Huta	Vágáshuta	založená Slovákmi	18. stor.	Juhozemplínska	HU	44
Nové Mesto pod Šiatrom	Sátoraljaújhely	7	1891	Juhozemplínska	HU	1
Repáškova Huta	Répáshuta	založená Slovákmi	18. stor.	Bukovské vrchy	HU	57
Nová Huta	Bükkszentkereszt	založená Slovákmi	18. stor.	Bukovské vrchy	HU	28
Stará Huta	Bükkszentlászló (súčasť Miškovca)	založená Slovákmi	18. stor.	Bukovské vrchy	HU	Miškovec má 0,3
Stará Maša	Ómassa (súčasť Miškovca)	založená Slovákmi	18. stor.	Bukovské vrchy	HU	Miškovec má 0,3
Hámor	Hámor (súčasť Miškovca)	založený Slovákmi	18. stor.	Bukovské vrchy	HU	Miškovec má 0,3
Nyíregyháza	Nyíregyháza	opísaná ako čisto slovenská dedina	1754	Tirpácka	HU	0,1
Békešská Čaba	Békéscsaba	76	1891	Békešská	HU	6
Sarvaš	Szarvas	opísaný ako slovenská dedina	1723	Békešská	HU	8
Pofný Berienčok	Mezőberény	relatívna slovenská väčšina 38%	1880	Békešská	HU	3
Slovenský Komloš	Tótkomlós	100	1787	Békešská	HU	27
Orosháza	Orosháza	osídlená dolnozemskými Slovákmi	18. stor.	Békešská	HU	0,3
Gerendáš	Gerendas	založený dolnozemskými Slovákmi	1924	Békešská	HU	6
Kondoroš	Kondoros	založený dolnozemskými Slovákmi	1875	Békešská	HU	4
Kétsoprony	Kétsoprony	založený dolnozemskými Slovákmi	1952	Békešská	HU	33
Čabačud	Csabacsúd	založený dolnozemskými Slovákmi	1924	Békešská	HU	5
Irminčok	Örménykút	založený dolnozemskými Slovákmi	1952	Békešská	HU	38
Kardoš	Kardos	založený dolnozemskými Slovákmi	1969	Békešská	HU	49
Nadlak	Nadlak	63	1930	Čanádska	RO	48
Pivaroš	Pitvaros	92	1900	Čanádska	HU	9
Albertí	Csanádalberti	95	1900	Čanádska	HU	6
Ambrózka	Ambrózfalva	94	1900	Čanádska	HU	13
Slovenský Bánhedeš	Nagybánhegyes	67	1880	Čanádska	HU	12
Medeš	Medgyesegyháza	relatívna slovenská väčšina 48%	1920	Čanádska	HU	3
Markovec	Markovac (súčasť Našic)	dedina založená Slovákmi	1879	Slavónska	HR	Našice majú 6
Jelisavec	Jelisavac (súčasť Našic)	dedina založená Slovákmi	1889	Slavónska	HR	Našice majú 6
Ilok	Ilok	významná slovenská štvrť v Iloku	19. stor.	Slavónska	HR	13
Josipovec	Josipovac Punitovački (súčasť Punitovci)	dedina založená Slovákmi	1881	Slavónska	HR	Punitovaci majú 36

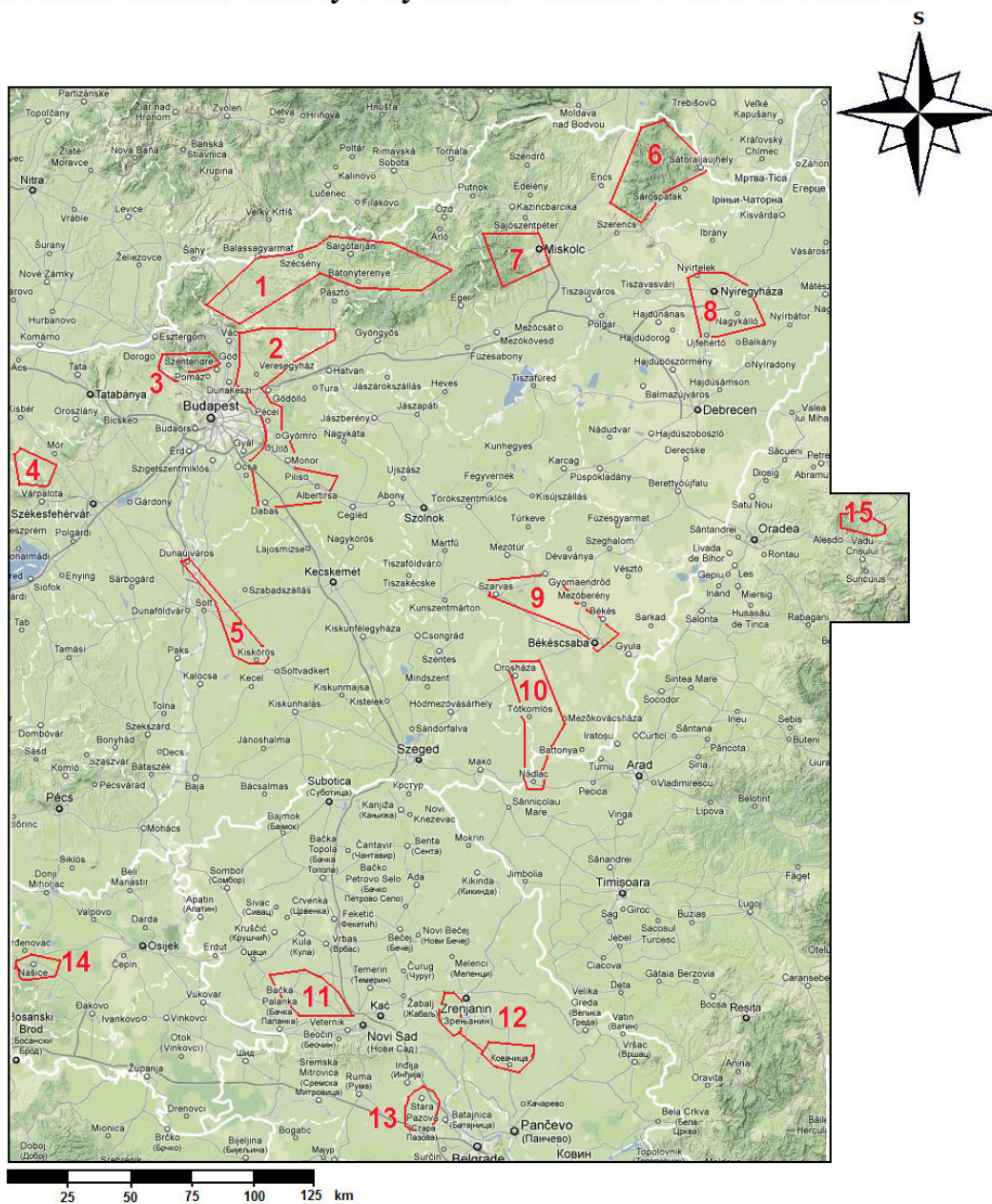
Slovenský názov	Maďarský názov	% Slovákov v minulosti*	Rok	Oblasť	Súčasný štát	% Slovákov v súčasnosti
Jurievec	Jurievac Punitovački (súčasť Punitovci)	dedina založená Slovákami	1882	Slavónska	HR	Punitovací majú 36
Báčsky Petrovec	Bački Petrovac	97	1785	Báčska	RS	82
Kisáč	Kisač	93	1900	Báčska	RS	82
Hložany	Gložan	94	1900	Báčska	RS	87
Kulpín	Kulpin	59	1900	Báčska	RS	71
Selenča	Selenča	95	1900	Báčska	RS	91
Laliť	Laliť	50	1900	Báčska	RS	48
Pivnica	Pivnice	58	1900	Báčska	RS	77
Silbaš	Silbaš	29	1900	Báčska	RS	36
Lug	Lug	dedina založená Slovákami	1902	Báčska	RS	96
Nový Sad	Novi Sad	5	1900	Báčska	RS	1
Kovačica	Kovačica	93	1900	Banátska	RS	84
Aradáč	Aradac	91	1900	Banátska	RS	40
Padina	Padina	dedina založená Slovákami	1806	Banátska	RS	97
Jánošik	Janošik	97	1921	Banátska	RS	92
Vojlovica	Vojlovica (súčasť Pančevo)	53	1880	Banátska	RS	Pančevo má 2
Biele Blato	Belo Blato	100	1883	Banátska	RS	39
Stará Pazova	Stara Pazova	84	1910	Sriemska	RS	31
Boľovce	Bolevci	významná slovenská komunita	19. stor.	Sriemska	RS	28
Erdevík	Erdevik	významná slovenská komunita	19. stor.	Sriemska	RS	26
Slankamenské Vinohrady	Slankamenački Vinogradi	dedina založená Slovákami	1895	Sriemska	RS	75
Gemelčička	Făgetu	98	1910	Transylvánska	RO	100
Židáreň	Valea Târnei	97	1910	Transylvánska	RO	98
Stará Huta	Huta Voivozi	98	1910	Transylvánska	RO	98
Nová Huta	Șinteu	99	1910	Transylvánska	RO	98
Ritoblaga	Vâlcelele	predtým súčasť Borumlaku	1956	Transylvánska	RO	59
Borumlak	Borumlaca	66	1930	Transylvánska	RO	15
Bodonoš	Budoi	dedina založená Slovákami	1803	Transylvánska	RO	73

Zdroje: Sirácky (1980), Louženský (2007), Matica Slovenská (1998), Matica Slovenská (2005), Bel (1737), Czörnig (1857), Korabinský (1876), Divičanová (2010), Borovszky (1900), Strešniak, M. (2005), Maroshát túraútvonalak (2009), Kulturális innovációs alapítvány (2011), urbárske súpisny a internetové stránky dotknutých obcí.

Poznámka: Percentá pred rokom 1800 sú vyjadrené na základe počtu priezvisk mužských hláv rodín podľa urbárskych súpisov.

Príloha č. 1

Slovenské etnické ostrovy v bývalom Uhorsku v 18. a 19. storočí

Oblasti so slovenským obyvateľstvom:

1 Novohradská oblasť	9 Békešký jazykový ostrov
2 Kerepešský jazykový ostrov	10 Čanádký jazykový ostrov
3 Pilišský jazykový ostrov	11 Báčsky jazykový ostrov
4 Bakoňský jazykový ostrov	12 Banátske jazykové ostrovy
5 Centrálno-maďarský jazykový ostrov	13 Sremský jazykový ostrov
6 Juhozemplínska oblasť	14 Slavónsky jazykový ostrov
7 Bukovský jazykový ostrov	15 Transylvánsky jazykový ostrov
8 Tirpácky jazykový ostrov	

Zdroje: Sirácky (1980), <http://maps.google.com/>

Filadelfi, S. 2009